

Udskriftsdato: mandag den 12. januar 2026

VEJ nr 9274 af 20/03/2019 (Gældende)

Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Børne- og Socialmin., j.nr. 2018-5646

Vejledning om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Oversigt over reguleringen af Familieretshusets internationale kompetence i sager om forældremyndighed m.v.
3. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
4. Forholdet mellem kompetencereglerne i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
5. De generelle kompetenceregler i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
 - 5.1. Barnet har bopæl i Danmark
 - 5.2. Tidspunktet for fastlæggelsen af den internationale kompetence
 - 5.3. Internationale børnebortførelser
 - 5.3.1. Barnet er blevet bortført til Danmark
 - 5.3.1.a. Barnet er bortført til Danmark fra en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
 - 5.3.1.b. Barnet er bortført til Danmark fra en stat som Danmark ikke samarbejder med om børnebortførelser mv.
 - 5.3.1.c. Barnet er bortført til Danmark fra en ikke-konventionsstat
 - 5.3.2. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til udlandet
 - 5.3.2.a. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
 - 5.3.2.b. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til en stat, der ikke har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
 - 5.4. Barnet har ophold, men ikke bopæl, i Danmark
 - 5.4.1. Barnet opholder sig i Danmark, og dets bopæl kendes ikke
 - 5.4.2. Barnet opholder sig i Danmark på grund af uroligheder i sit hjemland
 - 5.4.3. Barnet opholder sig i Danmark, og sagen er hastende
 - 5.5. Behandling af en forældremyndighedssag m.v. under behandlingen af en sag om separation eller skilsmisse
 - 5.6. Aftale om forældremyndighed vedrørende et barn, der har bopæl i udlandet
 - 5.7. Kompetenceaftaler, herunder stiltiende accept af kompetence
 - 5.8. Overførsel af kompetence
 - 5.9. Litispendens
 - 5.9.1. Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 13
 - 5.9.2. Uden for konventionssamarbejdet efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen
6. Den Nordiske Ægteskabskonvention
7. Særligt om ansvars- og omsorgserklæringer
8. Afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed m.v. på grund af manglende international kompetence
9. Lovvalg
10. Sager om forældreansvar, der ikke kendes i Danmark

1. Indledning

Formålet med denne vejledning er at beskrive reglerne om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Disse betegnes herefter sager om forældremyndighed m.v.

Når Familieretshuset modtager en ansøgning om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v., skal Familieretshuset altid undersøge, om der er international kompetence til at behandle sagen i Danmark. Har Familieretshuset ikke kompetence til at behandle sagen, skal ansøgningen afvises.

En sag om forældremyndighed m.v. kan som udgangspunkt kun behandles i Danmark, hvis barnet har bopæl i Danmark. Der kan dog også i nogle situationer træffes afgørelser om forældremyndighed m.v., hvis barnet ikke bor i Danmark, men kun opholder sig her i landet, navnlig når sagen er hastende. Der er endvidere særlige kompetenceregler, når barnet er blevet bortført til et andet land, og når der behandles en tilsvarende sag om forældremyndighed m.v. i et andet land.

Bestemmelsen om Familieretshusets internationale kompetence fremgår af § 46 i forældreansvarsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1256 af 7. november 2018, som ændret ved lov nr. 1711 af 27. december 2018 og lov nr. 202 af 5. marts 2019. Det fremgår heraf, at Familieretshuset kan behandle en sag om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v., hvis betingelserne i § 448 g i retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1284 af 14. november 2018, er opfyldt.

Bestemmelsen sikrer, at den internationale kompetence i sager om forældremyndighed m.v. er reguleret af det samme regelsæt i retsplejelovens § 448 g, uanset om sagen behandles i Familieretshuset eller i familieretten.

Om anerkendelse af udenlandske forældremyndighedsafgørelser henvises til vejledning om anerkendelse af udenlandsk forældremyndighed. Der henvises endvidere til vejledning om anvendelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i sager efter forældreansvarsloven.

Vejledningen anvendes fra den 1. april 2019 og erstatter vejledning nr. 11352 af 30. december 2015 om international kompetence i sager om forældremyndighed, barnets bopæl, samvær m.v.

Vejledningen er opdateret som følge af lov nr. 1702 af 27. december 2018 om Familieretshuset og lov nr. 1711 af 27. december 2018 om ændring af forældreansvarsloven, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Ændringer som følge af lov om Familieretshuset og skærpet fokus på beskyttelsen af barnet i sager efter forældreansvarsloven), der begge træder i kraft den 1. april 2019.

Med lov om Familieretshuset nedlægges Statsforvaltningen, og Familieretshuset oprettes. Statsforvaltningens familieretlige opgaver vil herefter blive varetaget af Familieretshuset og familieretten. Dette gælder også for behandlingen af sager om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v.

Vejledningen gælder ikke for Grønland.

2. Oversigt over reguleringen af Familieretshusets internationale kompetence i sager om forældremyndighed m.v.

Efter § 46 i forældreansvarsloven reguleres Familieretshusets internationale kompetence i sager om forældremyndighed m.v. af retsplejelovens § 448 g.

Efter retsplejelovens § 448 g, stk. 4, kan kompetencereglerne i § 448 g, stk. 1-3, fraviges ved overenskomst med fremmed stat. Retsplejelovens § 448 f, stk. 4, indebærer, at Familieretshusets internationale kompetence også er reguleret af konventioner, der er omfattet af bestemmelsen. Det drejer sig om følgende konventioner:

- Kapitel II i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen (Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn).
- Haagerkonventionen af 1980 (Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser, jf. bekendtgørelse nr. 110 af 21. december 1991).
- Den Nordiske Ægteskabskonvention (Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ændring i konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 med senere ændringer).

Kompetencebestemmelserne i § 448 g finder således kun anvendelse, i det omfang en sag ikke er omfattet af disse konventioner.

3. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen gælder for alle sager om forældreansvar. Begrebet ”forældreansvar” (”parental responsibility”) er ikke defineret nærmere i konventionen, men i forhold til dansk ret omfatter konventionens forældreansvarsbegreb i hvert fald:

- Forældremyndighed
- Barnets bopæl
- Samvær
- Anden kontakt med barnet
- Ret til orientering om barnet
- Afgørelse om udenlandsrejse

Derudover omfatter konventionens forældreansvarsbegreb også former for forældreansvar, der ikke kendes i dansk ret. Forældreansvar i konventionens forstand skal således forstås bredere end forældremyndighed m.v. efter forældreansvarsloven. Eksempelvis omfatter konventionens forældreansvarsbegreb situationer, hvor andre end barnets forældre har del i forældreansvaret, samtidig med at forældrene har fælles forældreansvar over barnet. Indholdet af forældreansvar, der tilkommer sådanne personer, kan dog være begrænset i forhold til det forældreansvar, der tilkommer barnets forældre.

Endelig omfatter konventionens forældreansvarsbegreb også værgemål efter værgemålsloven og ”repræsentantskab” i relation til uledsagede mindreårige udlændinge, jf. § 56 a i udlændingeloven, jf. lovbe- kendtgørelse nr. 1117 af 2. oktober 2017 med senere ændringer. Disse sagsområder er dog ikke omfattet af denne vejledning.

Konventionen blev sat i kraft i Danmark ved § 1, stk. 1, i lov nr. 434 af 8. maj 2006 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen (Haagerbørnebeskyttelseskonventionsloven) den 1. oktober 2011, jf. bekendtgørelse nr. 970 af 29. september 2011 om ikrafttræden af dele af lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Oversigt over de lande, som Danmark samarbejder med efter konventionen, findes på boernebortfoerelse.dk. En liste over alle lande, der har tiltrådt konventionen, findes på www.hcch.net, idet det dog bemærkes, at Danmark ikke samarbejder med alle de lande, der har tiltrådt konventionen. Danmark har således taget forbehold for at samarbejde med nogle af de lande, som har tiltrådt konventionen. Dette betyder, at konventionen ikke finder anvendelse i forholdet mellem Danmark og de pågældende lande, der ikke betragtes som konventionslande.

4. Forholdet mellem kompetencereglerne i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

De generelle kompetenceregler i sager om forældreansvar m.v. findes i retsplejelovens § 448 g og Haagerbørnebeskyttelseskonventionens kapitel II, der indeholder artikel 5-14. Bestemmelserne i de to regelsæt er formuleret forskelligt, men indholdsmæssigt er kompetencereglerne stort set ens. Det vil således normalt være uden betydning, om et kompetencespørgsmål afgøres efter reglerne i retsplejeloven eller i konventionen.

Der er dog forskelle mellem de to regelsæt på enkelte sagsområder m.v. Det gælder:

- Tidspunktet for fastlæggelsen af den internationale kompetence. Dette er beskrevet i punkt 5.2.
- Internationale børnebortførelser. Dette er beskrevet i punkt 5.3.
- Overførsel af kompetence fra et land til et andet. Dette er beskrevet i punkt 5.8.
- Litispendens. Dette er beskrevet i punkt 5.9.

Inden for disse fire sagsområder gælder kompetencebestemmelserne i konventionen kun, hvis sagen har tilknytning til to eller flere stater, der har tiltrådt konventionen. Det er derfor i sådanne situationer vigtigt at få afklaret, om sagen er omfattet af konventionen eller af retsplejeloven.

I alle andre situationer har kompetencebestemmelserne i konventionen forrang for de tilsvarende kompetencebestemmelser i retsplejeloven. Afgørelser om kompetence træffes derfor under henvisning til konventionen.

5. De generelle kompetenceregler i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Kompetencebestemmelserne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen er vedlagt som bilag 1 til denne vejledning. Den fulde ordlyd af konventionen findes som bilag til Haagerbørnebeskyttelseskonventionsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1055 af 8. september 2015. Loven er senere ændret ved lov nr. 1711 af 27. december 2018.

Kompetencebestemmelserne i de to regelsæt regulerer danske myndigheders internationale kompetence i følgende sagstyper:

- Anmeldelse eller godkendelse af aftaler om forældremyndighed efter § 7, stk. 1, og §§ 9, 10 og 13 i forældreansvarsloven.
- Uenighed om opløsning af fælles forældremyndighed omfattet af § 11 i forældreansvarsloven.
- Etablering af fælles forældremyndighed eller overførsel af forældremyndighed mod den anden forælders protest efter § 14 i forældreansvarsloven.
- Forældremyndighed ved forældremyndighedsindehaverens død efter §§ 15 og 15 a i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om barnets bopæl efter § 17 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om samvær med forældre efter § 19, jf. § 21 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om samvær med andre end forældre efter § 20, jf. § 21 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om samvær med et bortadopteret barn efter § 20 a, jf. § 21 i forældreansvarsloven.
- Midlertidig afgørelse om samvær efter § 29 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om anden kontakt end samvær, f.eks. telefon- eller brevkontakt, efter § 22 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om fratagelse af retten til orientering m.v. om barnet efter § 23, stk. 4, i forældreansvarsloven.
- Tilladelse til at tage barnet med til udlandet, Grønland eller Færøerne efter § 25 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om midlertidig forældremyndighed eller bopæl for barnet under Familieretshusets eller familierettens behandling af en sag om forældremyndighed eller bopæl efter § 26 i forældreansvarsloven.

- Afgørelse om midlertidig forældremyndighed, fordi der er risiko for, at den ene forælder vil bortføre barnet til udlandet, efter § 27 i forældreansvarsloven.
- Afgørelse om midlertidig forældremyndighed, fordi forældremyndighedsindehaveren er forhindret i at træffe bestemmelse om barnets forhold efter § 28 i forældreansvarsloven.

Kompetencebestemmelserne vedrørende disse sager om forældremyndighed m.v. gennemgås i det følgende.

5.1. Barnet har bopæl i Danmark

Det centrale i kompetencereglerne er, at en sag om forældremyndighed m.v. som udgangspunkt kun kan behandles i det land, hvor barnet har bopæl. Baggrunden for dette udgangspunkt er, at myndighederne i barnets bopælsland normalt vil have de bedste muligheder for at indsamle oplysninger om barnet, herunder gennem f.eks. en børnesagkyndig undersøgelse, med henblik på at vurdere, hvad der vil være bedst for barnet i relation til forældremyndighed m.v. Dette er i overensstemmelse med indledningen til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, hvor de stater, der undertegner den, bekræfter, at barnets bedste skal være det overordnede hensyn. En sag om forældremyndighed m.v. kan derfor normalt kun behandles i Danmark, hvis barnet har bopæl her.

I kompetencereglerne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen anvendes ikke begrebet ”bopæl”, men ”sædvanligt opholdssted” (”habitual residence”). Udtrykket ”bopæl” i retsplejelovens § 448 g skal forstås på samme måde som udtrykket ”sædvanligt opholdssted” i konventionen.

Det bemærkes, at sædvanligt opholdssted anvendes som den afgørende tilknytningsfaktor i de fleste konventioner udarbejdet under Haagerkonferencen om International Privatret samt i den civilretlige EU-lovgivning. Begrebet er imidlertid ikke defineret af hverken Haagerkonferencen eller i EU-lovgivningen. Det er en international retlig standard under stadig udvikling. Begrebet må derfor anvendes i overensstemmelse med den til enhver tid gældende praksis på det pågældende retsområde. En international definition af sædvanligt opholdssted findes i Europarådets resolution (72)1 af 18. januar 1972 om domicil og opholdssted. Efter resolutionen afgøres en persons sædvanlige opholdssted alene af faktuelle kriterier. Hensigten med opholdet har ikke afgørende betydning for bestemmelse af en persons sædvanlige opholdssted, men personens hensigt kan dog inddrages i vurderingen. Det er efter resolutionen muligt at have sædvanligt opholdssted i mere end én stat. Europarådets definition er formentlig dækkende for indholdet af begrebet sædvanligt opholdssted i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Der henvises i øvrigt til punkt. 3.3.1.2.3. i betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Bopæl og sædvanligt opholdssted står i modsætning til domicil, der er det bopælsbegreb, der anvendes i separations- og skilsmissesager i dansk ret, jf. retsplejelovens § 448 f.

Begrebet sædvanligt opholdssted i Haagerbørnebeskyttelseskonventionsloven svarer nogenlunde til bopælsbegrebet i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2. ”Bopæl” i disse bestemmelser fortolkes som det sted, hvor man har sit hjem, hvor ens ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor man opholder sig, når man ikke af særlige grunde opholder sig et andet sted, f.eks. på grund af sygdom, ferie, studie- eller forretningsrejse eller fængselsophold. Det er således udgangspunktet, at man har bopæl i Danmark, hvis tilknytningen hertil er mindst ligeså stærk som til udlandet. Bopæl i Danmark kan opgives ved at tage bopæl i udlandet. En person med bopæl i Danmark opgiver således sin bopæl her i landet, når han tager bopæl i udlandet og ikke længere har en tilsvarende stærk tilknytning til Danmark. Det er dog muligt at have bopæl i mere end én stat.

Ved afgørelsen af, om et barn har bopæl i Danmark, skal der tages udgangspunkt i barnets egen situation. Børn kan således have en bopæl, der er forskellig fra deres forældres bopæl. Forældrenes bopæl kan dog have betydning ved fastlæggelsen af barnets bopæl.

Et barn kan erhverve bopæl i en anden stat i det øjeblik, barnet eventuelt sammen med sin familie flytter fra en stat til en anden. Om der er tale om et permanent skift af bopæl, beror på en konkret vurdering.

Et barn kan have bopæl i Danmark, selvom det opholder sig i et andet land. Omvendt har et barn, der opholder sig i Danmark, ikke nødvendigvis bopæl her. Eksempelvis kan der ved kostskoleophold opstå spørgsmål om, hvorvidt barnet har taget bopæl på det sted, hvor barnet aktuelt opholder sig.

Som udgangspunkt medfører et barns midlertidige fravær fra det land, hvor barnet har bopæl, f.eks. på grund af ferie, skolegang eller udøvelse af samvær, ikke nogen ændring i barnets bopæl. Drejer det sig om et længerevarende skoleophold, f.eks. kostskole el.lign., beror det på et konkret skøn, om barnet har bopæl eller kun ophold i det pågældende land.

Et barn, der alene har midlertidigt ophold i Danmark, f.eks. på baggrund af et turistvisum, har som udgangspunkt ikke bopæl i Danmark.

Det er principielt uden betydning for vurderingen af, om et barn har bopæl i Danmark, om barnet i CPR er registreret med en aktuel bopæl her i landet.

Ved dommen, der er gengivet i TFA2008. 441ØL, blev det fastslået, at en forældremyndighedssag ikke kan behandles i Danmark, når børnene inden sagsanlægget er flyttet fra Danmark.

Problemer med at fastlægge, hvor barnet har bopæl, kan navnlig opstå i situationer, hvor barnet midlertidigt ”bor” i et andet land sammen med en eller begge forældre, og den midlertidige bopæl i udlandet skyldes, at en eller begge forældre er udstationeret eller af andre grunde har en arbejdskontrakt, der er tidsbegrænset og af kortere varighed. Det beror på en konkret vurdering, om barnets midlertidige ophold medfører et bopælsskifte, eller om barnet bevarer bopæl i sit hidtidige bopælsland. Ved vurderingen lægges der bl.a. vægt på længden af det midlertidige ophold og barnets tilknytning til sit hidtidige bopælsland under det midlertidige ophold. Der kan endvidere lægges vægt på, hvilket lands myndigheder der må anses for bedst egnede til at indsamle oplysninger om barnet med henblik på at vurdere, hvad der vil være bedst for barnet i relation til forældremyndighed m.v.

Efter retspraksis gengivet i UfR2009. 537Ø og TFA2009. 152/1Ø bevarer et barn af en dansk diplomat, der er udstationeret i et andet land, sin bopæl i Danmark i relation til kompetencen til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. Ved dommen er der ikke taget stilling til, i hvilket land et barn, der er flyttet fra et land til et andet land sammen med en udstationeret forælder, der ikke er diplomat, har bopæl.

Et ufødt barn anses for at have bopæl i Danmark, hvis moderen har bopæl her. Dette betyder, at der i Danmark er kompetence til at indgå en aftale om forældremyndighed inden barnets fødsel efter forældreansvarslovens § 7, stk. 1, hvis barnets mor har bopæl her i landet.

5.2. Tidspunktet for fastlæggelsen af den internationale kompetence

Tidspunktet for fastlæggelsen af danske myndigheders internationale kompetence til at behandle sager om forældremyndighed m.v. afhænger af, om sagen er omfattet af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen eller alene af retsplejelovens § 448 g.

Efter begge regelsæt fastlægges kompetencen i udgangspunktet efter forholdene på tidspunktet for sagens start i Familieretshuset. De to regelsæt indeholder imidlertid forskelle i relation til en myndigheds fortsatte kompetence til at behandle en sag, hvis barnet under sagen flytter fra det pågældende land. Dette beskrives nærmere i det følgende.

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Hvis barnet under behandlingen af en sag, der er omfattet af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, flytter fra Danmark og tager bopæl i en anden konventionsstat, mister danske myndigheder kompetencen til at fortsætte behandlingen af sagen. Dette fremgår af punkt 42 i den forklarende rapport til konventionen, der kan tilgås her: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=2943&dtid=3>

Hvis det godtgøres, at barnet har taget bopæl i en anden konventionsstat og ikke bare midlertidigt opholder sig der, skal Familieretshuset afvise at fortsætte behandlingen af sagen.

Omvendt får danske myndigheder kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v., hvis barnet er flyttet til Danmark. Det gælder også, selvom en tilsvarende sag var under behandlingen i barnets hidtidige bopælsland, der er omfattet af konventionen. Sagen i Danmark skal derfor ikke afvises under henvisning til litispendensreglen i konventionens artikel 13.

Retsplejelovens § 448 g

Flytter et barn fra Danmark under behandlingen af en sag om forældremyndighed m.v. og tager bopæl i en stat, som Danmark ikke samarbejder med efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, beholder danske myndigheder kompetencen til at fortsætte behandlingen af sagen. Der kan henvises til retspraksis gengivet i UfR2008. 287Ø og TFA2008. 75Ø.

Det indebærer, at i de sager om forældremyndighed m.v., der indledes i Familieretshuset, og som Familieretshuset indbringer for familieretten til afgørelse, er det forholdene på tidspunktet for Familieretshusets modtagelse af anmodningen, der er afgørende også for familierettens internationale kompetence. Tilsvarende gælder, når afgørelsen træffes af Familieretshuset. Den omstændighed, at de forhold, der ved indgivelsen af anmodningen til Familieretshuset dannede grundlag for kompetence i Danmark, er ændrede på afgørelsestidspunktet eller på tidspunktet for indbringelsen af sagen for familieretten, medfører derfor ikke, at Familieretshuset eller familieretten ikke har kompetencen til at behandle sagen.

I en situation hvor barnet flytter fra Danmark under Familieretshusets behandling af sagen, skal behandlingen af sagen fortsætte, og hvis det ikke lykkes at finde en forligsmæssig løsning på sagen, skal Familieretshuset enten træffe afgørelse eller indbringe sagen for familieretten til afgørelse efter bestemmelserne i lov om Familieretshuset. Hvis afgørelse træffes af familieretten, vil familieretten i en sådan situation have international kompetence til at behandle sagen. Det er således uden betydning, at der vurderet efter forholdene på det tidspunkt, hvor sagen indbringes for familieretten ikke ville være kompetence til at behandle sagen efter retsplejelovens § 448 g.

5.3. Internationale børnebortførelser

Konventionssamarbejdet efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Haagerkonventionen af 1980 har bl.a. til formål at sikre, at et barn, der bortføres til en anden konventionsstat, tilbagegives hurtigst muligt til sin bopælsstat. Konventionssamarbejdet indebærer også, at den stat, som barnet bortføres til, som udgangspunkt ikke har kompetence til at afgøre spørgsmål om forældremyndigheden m.v. over barnet. Samtidig bevarer myndighederne i barnets hidtidige bopælsstat kompetencen til at afgøre sådanne spørgsmål. Disse regler gennemgås i det følgende, idet det bemærkes, at der er visse forskelle mellem kompetencereglerne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, Haagerkonventionen af 1980 og retsplejelovens § 448 g.

Efter artikel 7, stk. 2, i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen anses en bortførelse eller tilbageholdelse af et barn for ulovlig:

- a) når den strider mod en forældremyndighed, der tilkommer en person, institution eller anden myndighed, i fællesskab eller alene, i henhold til loven i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, og
- b) denne forældremyndighed faktisk blev udøvet, i fællesskab eller alene, da fjernelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke fjernelsen eller tilbageholdelsen var sket.

Denne definition gælder også for sager, der er omfattet af Haagerkonventionen af 1980, og for sager, der falder uden for konventionssamarbejdet, og hvor kompetencen derfor skal afgøres efter retsplejelovens § 448 g.

Danske myndigheder har trods bortførelsen kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed m.v., hvis barnet opholder sig her, og sagen er hastende, jf. retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 5, og Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 7, stk. 3, jf. artikel 11.

5.3.1. Barnet er bortført til Danmark

5.3.1.a. Barnet er bortført til Danmark fra en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Hvis barnet er bortført til Danmark eller tilbageholdes her, og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen boede i et land, der havde tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, skal danske myndigheders internationale kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende barnet afgøres efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 7.

Efter denne bestemmelse bevarer myndighederne i barnets hidtidige bopælsstat kompetencen til at behandle sager om forældremyndighed m.v. over barnet, selvom barnet opholder sig i Danmark, når barnet er bortført hertil eller tilbageholdes her.

Der etableres dog international kompetence i Danmark til at behandle sager om forældremyndighed m.v. over barnet, når barnet har fået "sædvanligt opholdssted" her i landet, og en af følgende to betingelser er opfyldt:

- a) Alle forældremyndighedsindehavere har affundet sig med, at barnet bor i Danmark.
- b) Barnet har boet i Danmark i mindst ét år, efter at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og der er ikke fremsat anmodning om tilbagegivelse af barnet inden for et års fristen, eller der er fremsat en sådan anmodning, men den er blevet afvist, tilbagekaldt el.lign. ved en endelig afgørelse, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser i Danmark.

Selvom disse betingelser ikke er opfyldt, har danske myndigheder i hastetilfælde kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed m.v. til beskyttelse af barnet, jf. Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 7, stk. 3, jf. artikel 11.

5.3.1.b. Barnet er bortført til Danmark fra en stat, der har tiltrådt Haagerkonventionen af 1980 eller Europarådskonventionen af 1980

Hvis barnet er bortført til Danmark eller tilbageholdes her, og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen boede i et land, der havde tiltrådt Haagerkonventionen af 1980 eller Den europæiske konvention af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed, jf. bekendtgørelse nr. 103 af 17. oktober 1991, Lovtidende C, (Europarådskonventionen af 1980), men som ikke havde tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, skal danske myndigheders internationale kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende barnet afgøres efter retsplejelovens § 448 g, stk. 3.

Efter disse bestemmelser har danske myndigheder som udgangspunkt ikke kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende et barn, hvis barnet er bortført til Danmark eller tilbageholdes her, og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen boede i et land, der havde tiltrådt Haagerkonventionen af 1980 eller Europarådskonventionen af 1980. Danske myndigheder får dog kompetence til at behandle en sådan sag, hvis en af følgende betingelser er opfyldt:

- Barnet har haft bopæl i Danmark i mere end et år efter, at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til, at barnet boede i Danmark, og inden for denne et års frist er der ikke indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet.
- Inden for et års fristen er der indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, men denne anmodning er blevet afslået. Det må forudsættes, at der er tale om en endelig afgørelse.

Danske myndigheder får også international kompetence til at behandle sagen, hvis forældremyndighedsindehaveren efterfølgende har affundet sig med, at barnet bor i Danmark.

Bestemmelserne er udarbejdet på baggrund af artikel 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Haagerkonventionen af 1980 vedrører anmodninger om tilbagegivelse af bortførte eller tilbageholdte børn, oftest i situationer hvor forældrene har fælles forældremyndighed, og hvor den fælles forældremyndighed ikke bygger på en afgørelse, men følger direkte af loven, f.eks. fordi barnet er født, mens barnets forældre var gift med hinanden.

Europarådskonventionen af 1980 vedrører anmodninger om tilbagegivelse af bortførte eller tilbageholdte børn i situationer, hvor der er truffet en afgørelse om forældremyndigheden i et land, der har tilsluttet sig konventionen. Det drejer sig eksempelvis om situationer, hvor den ene forælder har fået eneforældremyndighed over barnet, og hvor den anden forælder derefter bortfører barnet til et andet land.

Behandlingen af sager efter de to konventioner om bortførelse af et barn til Danmark er reguleret af lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), jf. lovbekendtgørelse nr. 1418 af 1. december 2017 med senere ændringer (børnebortførelsesloven). Oversigt over, hvilke lande Danmark samarbejder med om de to konventioner, findes på boernebortfoerelse.dk.

Ligesom i bortførelsessager efter Haagerbørnebortførelseskonventionen har danske myndigheder i disse sager kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed m.v., når sagen er hastende. Det er dog også en betingelse, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes, jf. retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 5. Fra retspraksis kan henvises til TFA 2011.238Ø.

I sager, der er omfattet af Haagerkonventionen af 1980, følger det endvidere af § 19, stk. 1, i børnebortførelsesloven, at det herudover er en betingelse for, at danske myndigheder kan træffe afgørelse om forældremyndighed m.v., at en eventuel anmodning om tilbagegivelse af barnet efter § 10, stk. 1, i børnebortførelsesloven skal være behandlet.

Hvis centralmyndigheden oplyser, at et barn efter § 10, stk. 2, opholder sig ulovligt her i landet, men at der ikke er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet efter § 10, stk. 1, kan familieretten efter § 19, stk. 2, ikke træffe afgørelse om forældremyndighed og barnets bopæl, medmindre der har været rimelig tid til at fremsætte en anmodning om tilbagegivelse.

Bestemmelsen i § 19 i børnebortførelsesloven inkorporerer artikel 16 i Haagerkonventionen 1980. Bestemmelsen gælder kun i forhold til lande, som Danmark samarbejder med gennem konventionen, og den gælder kun for børn under 16 år. Det er uden betydning, om sagen er indledt i Danmark, før anmodningen om tilbagegivelse er fremsat. Bestemmelsen udelukker, at der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed m.v.

5.3.1.c. Barnet er bortført til Danmark fra en stat, som Danmark ikke samarbejder med om børnebortførelser m.v.

Hvis barnet er bortført til Danmark eller tilbageholdes her, og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen boede i et land, som Danmark ikke samarbejder med om børnebortførelser m.v. efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, Haagerkonventionen af 1980 eller Europarådskonventionen af 1980, skal danske myndigheders internationale kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende barnet formelt afgøres efter retsplejelovens § 448 g, stk. 3.

Som anført i punkt 5.3.1.b. følger det af disse bestemmelser, at danske myndigheder som udgangspunkt ikke har kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende et barn, hvis barnet er bortført til Danmark eller tilbageholdes her. Bestemmelserne er udarbejdede på baggrund af artikel 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Familieretshuset kan påbegynde behandlingen af en sag om forældremyndighed m.v. over et barn, selvom Familieretshuset er vidende om, at barnet er bortført m.v. til Danmark fra en ikke-konventionsstat. Hvis der indgives en anmodning til familieretten om tilbagegivelse af barnet, bør Familieretshuset dog overveje, om dette giver anledning til at sætte sagen i bero.

Sættes sagen i bero, kan Familieretshuset efter retsplejelovens § 448 g, stk. 1, nr. 5, i hastende situationer træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed m.v. Da en afgørelse om forældremyndighed fra den ikke-konventionsstat, som barnet er bortført eller tilbageholdes fra, ikke kan anerkendes eller fuldbyrdes i Danmark, er det ikke en betingelse for at træffe afgørelse efter denne bestemmelse, at sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i den pågældende stat ikke kan afventes.

5.3.2. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til udlandet

5.3.2.a. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Hvis barnet er bortført fra Danmark til en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, skal danske myndigheders internationale kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende barnet afgøres efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 7. Efter denne bestemmelse bevarer danske myndigheder kompetencen til at behandle sager om forældremyndighed m.v. over barnet, selvom barnet ikke opholder sig i Danmark.

Myndighederne i den stat, som barnet er bortført til eller tilbageholdes i, overtager dog den internationale kompetence til at behandle sager om forældremyndighed m.v. over barnet, når barnet har fået "sædvanligt opholdssted" i den stat, og en af følgende to betingelser er opfyldt:

- a) Alle forældremyndighedsindehavere har affundet sig med, at barnet bor i den pågældende stat.
- b) Barnet har boet i den pågældende stat i mindst ét år, efter at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og der er ikke fremsat anmodning om tilbagegivelse af barnet inden for et års fristen, eller der er fremsat en sådan anmodning, men den er blevet afvist, tilbagekaldt el.lign. ved en endelig afgørelse, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

5.3.2.b. Et barn med bopæl i Danmark er bortført til en stat, der ikke har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Hvis et barn med bopæl i Danmark ulovligt er bortført til eller tilbageholdes i en stat, der ikke har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, bevarer danske myndigheder som udgangspunkt den internationa-

le kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v. vedrørende barnet, jf. § 448 g, stk. 1, nr. 2, i retsplejeloven.

Efter § 448 g, stk. 2, i retsplejeloven mister danske myndigheder dog kompetencen, hvis følgende tre betingelser er opfyldt:

- a) Barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at forældremyndigheds indehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl.
- b) Inden for denne et års frist er der ikke indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, eller behandlingen af en anmodning om tilbagegivelse, der er indgivet inden for et års fristen, er afsluttet ved tilbagekaldelse, afslag eller lignende.
- c) Barnet er faldet til i sine nye omgivelser. Denne betingelse har navnlig selvstændig betydning i de tilfælde, hvor en forældremyndighedsindehaver har indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet inden for et års fristen, men hvor anmodningen er blevet afslået. Betingelsen om, at barnet skal være faldet til i sine nye omgivelser, for at danske myndigheder ikke længere har kompetence, giver mulighed for på baggrund af et skøn over, om barnet kan anses for at være faldet til i sine nye omgivelser, at beslutte at udøve kompetence, selvom barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden fik eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og selv om myndighederne i bopælslandet har afslået at tilbagegive barnet. Fra retspraksis kan henvises til TFA2011. 238Ø.

Danske myndigheder mister endvidere kompetencen, hvis forældremyndighedsindehaveren har affundet sig med den ulovlige bortførelse eller tilbageholdelse.

Bestemmelserne i § 448 g, stk. 2, i retsplejeloven finder anvendelse, uanset om barnet er bortført til eller tilbageholdes i et land, der har tilsluttet sig Haagerkonventionen af 1980 eller Europarådskonventionen af 1980, eller et ikke-konventionsland.

5.4. Barnet har ophold, men ikke bopæl i Danmark

Retsplejelovens § 448 g og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen giver danske myndigheder kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed m.v. over et barn, der opholder sig i Danmark, men som ikke har bopæl her, i tre situationer:

- 1) Barnet opholder sig i Danmark, og barnets bopæl kendes ikke.
- 2) Barnet opholder sig i Danmark på grund af uroligheder i sit hjemland.
- 3) Barnet opholder sig i Danmark, og sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes.

Disse bestemmelser bør først og fremmest anvendes til at træffe midlertidige afgørelser om forældremyndighed, f.eks. udpege en midlertidig forældremyndighedsindehaver efter forældreansvarslovens § 28, fordi den, der har forældremyndigheden over barnet, er forhindret i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold.

5.4.1. Barnet opholder sig i Danmark, og dets bopæl kendes ikke

Hvis barnets bopæl ikke kendes, kan en sag om forældremyndighed m.v. behandles i Danmark, hvis barnet opholder sig her, jf. § 448 g, stk. 1, nr. 4, i retsplejeloven og konventionens artikel 6.

Hvis barnets ophold i Danmark er etableret ved en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse, har danske myndigheder dog som udgangspunkt ikke kompetence til at behandle sagen. Der henvises i denne forbindelse til punkt 5.3.

5.4.2. Barnet opholder sig i Danmark på grund af uroligheder i sit hjemland

En sag om forældremyndighed m.v. kan behandles i Danmark, hvis barnet opholder sig her i landet, og barnet som følge af uroligheder el.lign. er fordrevet fra sit hjemland, jf. § 448 g, stk. 1, nr. 3, i retsplejeloven og konventionens artikel 7.

Bestemmelsen giver kompetence til at træffe afgørelse om forældremyndighed m.v. vedrørende børn, der opholder sig i Danmark, mens deres anmodning om asyl er under behandling i Danmark.

Udlændingelovens § 56 a indeholder en særregel om udpegning af en repræsentant for en uledsaget, mindreårig udlænding. Denne repræsentant har i forhold til barnet de samme rettigheder og pligter som en forældremyndighedsindehaver. Der henvises i denne forbindelse til vejledning om behandling af sager om repræsentanter for uledsagede mindreårige udlændinge.

5.4.3. Barnet opholder sig i Danmark, og sagen er hastende

En sag om forældremyndighed m.v. kan behandles i Danmark, hvis barnet opholder sig her, og sagen er hastende, jf. § 448 g, stk. 1, nr. 5, i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 11 og 12.

I sager, der alene er omfattet af retsplejelovens § 448 g, er det endvidere en betingelse, at sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes.

Ud over udpegning af en midlertidig forældremyndighedsindehaver vil bestemmelsen f.eks. kunne finde anvendelse, hvis et barn, der bor i udlandet, er på samvær hos en forælder her i landet, og der opstår mistanke om, at samværsforælderen ikke kan tage vare på barnet, eller at samværsforælderen udsætter barnet for overgreb. I sådanne situationer har Familieretshuset international kompetence til f.eks. at træffe midlertidig afgørelse om at ophæve samværet efter forældreansvarslovens § 29.

Bestemmelsen giver endvidere børne- og socialministeren (Koordinationsenheden for Børnebortførelser) kompetence til efter forældreansvarslovens § 27 at træffe midlertidige afgørelser om forældremyndighed i sager, hvor et barn er undergivet fælles forældremyndighed og midlertidigt opholder sig i Danmark, og der er aktuel risiko for, at den ene forælder vil bortføre barnet til udlandet.

5.5. Behandling af en forældremyndighedssag m.v. under behandlingen af en sag om separation eller skilsmisse

Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 10 giver en kontraherende stat mulighed for at fastsætte regler for, at en sag om forældremyndighed m.v. kan behandles i forbindelse med en sag om separation eller skilsmisse mellem barnets forældre. Denne mulighed er ikke udnyttet i dansk ret. En sag om forældremyndighed m.v. kan derfor ikke behandles i Danmark i forbindelse med en sag om separation eller skilsmisse, medmindre der er kompetence til at behandle sagen her i landet efter de øvrige kompetenceregler.

5.6. Aftaler om forældremyndighed vedrørende et barn, der har bopæl i udlandet

Forældreansvarslovens §§ 7, 9, 10 og 13 giver mulighed for at indgå aftaler om forældremyndighed over børn. Forældremyndighedsaftaler er efter disse bestemmelser kun gyldige, hvis de er anmeldt til eller godkendt af Familieretshuset eller familieretten.

Spørgsmålet om indgåelse af en aftale om forældremyndighed efter dansk ret kan f.eks. opstå, hvor forældremyndigheden over et barn, der har bopæl i udlandet, ønskes tillagt en person, der bor i Danmark, med henblik på at barnet bosætter sig i Danmark. Selvom det er hensigten med forældremyndighedsaftalen, at barnet skal bo i Danmark, har barnet på det tidspunkt, hvor overførslen af forældremyndighed søges gennemført, ikke bopæl i Danmark. Der er derfor ikke kompetence til at behandle sagen i Danmark. Det

er uden betydning for dette, om barnet på det tidspunkt, hvor anmodningen indgives, har midlertidigt ophold i Danmark, f.eks. på grundlag af turistvisum.

Forældrene må i stedet henvises til at søge forældremyndighedssagen behandlet i barnets bopælsland. Det gælder også i situationer, hvor den forælder, der har forældremyndigheden over barnet alene, bor med barnet i udlandet og ønsker at etablere fælles forældremyndighed med den anden forælder, der bor i Danmark. Om anerkendelse af udenlandske forældremyndighedsafgørelser henvises til vejledning om anerkendelse af udenlandsk forældremyndighed.

Forældrene har også mulighed for at anmode Familieretshuset om at overtage behandlingen af sagen efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 8 og 9, jf. punkt 5.8.

5.7. Kompetenceaftaler, herunder stiltiende accept af kompetence

Kompetencereglerne i retsplejeloven og Haagerbørnebeskyttelseskonventionen giver ikke parterne mulighed for at aftale, at en sag om forældremyndighed m.v. skal behandles i Danmark, selvom der efter kompetencereglerne ikke er kompetence til at behandle den her. Det gælder også, selvom der var kompetence til at få sagen behandlet i Danmark, da kompetenceaftalen blev indgået. Det afgørende for danske myndigheders kompetence er forholdene ved indgivelsen af anmodningen om forældremyndighed m.v. til Familieretshuset. Det indebærer bl.a., at en fælles ansøgning om forældremyndighed skal afvises, hvis betingelserne for at behandle den her i landet ikke er opfyldt. Der kan dog være mulighed for at overføre kompetencen til at behandle ansøgningen til Danmark efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 8 og 9, jf. punkt 5.8.

Endvidere kan Familieretshuset ikke behandle en anmodning, hvis kompetencebetingelserne ikke er opfyldte, selvom modparten ikke protesterer mod kompetencen. Stiltiende accept af kompetence kan således ikke danne grundlag for kompetence. Der kan henvises til retspraksis gengivet i UfR2007. 314, som omhandler en skilsmisssag, men hvor kompetencespørgsmålet anses at være tilsvarende forældremyndighedssager m.v.

Samtidig skal danske myndigheder ikke respektere en aftale om, at en sag om forældremyndighed m.v. skal behandles i et bestemt andet land. Der kan henvises til retspraksis gengivet i TFA1999. 2V og UfR2005. 2338. Selvom der er indgået en sådan aftale, kan sagen behandles her i landet, hvis der er kompetence til det efter kompetencereglerne.

5.8. Overførsel af kompetence

Konventionens artikel 8 og 9 giver mulighed for, at kompetencen til at behandle en bestemt sag om forældremyndighed m.v. i visse situationer kan overføres fra en kompetent myndighed i en kontraherende stat til en myndighed i en anden kontraherende stat, der ellers ikke ville have kompetence til at behandle sagen.

Disse regler om kompetenceoverførsel er beskrevet i vejledning om anvendelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i sager efter forældreansvarsloven.

5.9. Litispendens

Hvis der samtidig med en sag om forældremyndighed m.v. i Danmark verserer en sag om samme spørgsmål i udlandet, opstår spørgsmålet om, hvorvidt den udenlandske sag, hvis den er anlagt før den danske sag, skal have forrang for den danske sag. Har den udenlandske sag forrang for den danske sag, skal den danske sag vige for den udenlandske sag og afvises. I så fald vil den udenlandske sag have

litispendensvirkning i forhold til den danske sag. Litispendensreglerne beskrives i det følgende. Der kan i øvrigt henvises til pkt. 3.3.2.4. i betænkning nr. 1467/2005 om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

5.9.1. Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 13

Efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 13 skal en myndighed i en konventionsstat, der efter konventionens artikel 5-10 har kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v., afvise at behandle sagen, hvis der på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, allerede var indledt en tilsvarende sag i en anden kontraherende stat. Dette gælder dog kun, når der i denne anden stat var kompetence til at behandle den først anlagte sag efter konventionens artikel 5-10, da denne sag blev anlagt, og den anden sag stadig er under behandling.

Bestemmelsen finder ikke anvendelse ved barnets flytning fra en konventionsstat til en anden konventionsstat. Der henvises i den forbindelse til punkt 5.2.1.

Gøres det gældende, at sagen i Danmark skal afvises på grund af en tidligere anlagt sag om forældremyndighed m.v. i en anden kontraherende stat, skal Familieretshuset udsætte sagen på, at parterne fremlægger nærmere oplysninger om den udenlandske sag. Hvis den udenlandske sag skal tillægges litispendensvirkning, afviser Familieretshuset sagen.

5.9.2. Uden for konventionssamarbejdet efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Uden for konventionssamarbejdet gælder der i dansk ret næppe en generel regel om litispendens i sager om forældremyndighed, men det antages, at en dansk myndighed, der modtager en anmodning om forældremyndighed i en situation, hvor der allerede verserer en tilsvarende forældremyndighedssag i udlandet, efter en konkret vurdering kan beslutte at afvise sagen.

Det antages endvidere, at der gælder en almindelig regel om litispendens i forældremyndighedssager, når der er anlagt en forældremyndighedssag i en stat, der har tiltrådt Europarådskonventionen af 1980, og der senere anlægges en tilsvarende sag i Danmark. Det skyldes, at forældremyndighedsafgørelser fra sådanne stater anerkendes i Danmark, hvis betingelserne i konventionen herfor er opfyldt. Der henvises i den forbindelse til vejledning om anerkendelse af udenlandsk forældremyndighed. Dette antages også at gælde sager om barnets bopæl og om samvær. Der kan henvises til retspraksis gengivet i TFA2010. 446/1V og UfR2010. 1744V. I denne sag forhindrede en verserende forældremyndighedssag i Italien behandlingen af en forældremyndighedssag i Danmark, også selvom anmodning om tilbagelevering af børnene til Italien, hvorfra de var bortført til Danmark, var blevet afslået.

6. Den Nordiske Ægteskabskonvention

Familieretshusets internationale kompetence reguleres også af artikel 8, 8 a og 9 i Den Nordiske Ægteskabskonvention.

Konventionens artikel 8, 8 a og 9 blev ændret ved nordisk overenskomst af 6. februar 2001 om ændring af den nordiske konvention af 6. februar 1931 indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål, jf. bekendtgørelse nr. 34 af 28. november 2002, Lovtidende C.

Det følger herefter af artikel 8, stk. 1, i konventionen, at i forbindelse med et spørgsmål om separation eller skilsmisse kan der træffes afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær, hvis barnet er ægtefællernes fælles barn, og barnet har sit sædvanlige opholdssted i den stat, hvor spørgsmålet om separation eller skilsmisse tages under behandling.

Det følger videre af artikel 8, stk. 2, at hvis barnet ikke har sit sædvanlige opholdssted i den stat, hvor spørgsmålet om separation eller skilsmisse tages under behandling, kan der i denne stat alligevel træffes afgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl samt samvær, hvis:

- 1) barnet har sit sædvanlige opholdssted i en kontraherende stat,
- 2) barnet er ægtefællernes fælles barn, og mindst en af ægtefællerne har forældremyndigheden over barnet,
- 3) ægtefællerne har accepteret, at spørgsmålet afgøres i denne stat, og
- 4) det er bedst for barnet, at spørgsmålet behandles i denne stat.

Efter artikel 8, stk. 3, skal kompetencen udøves i overensstemmelse med Haagerkonventionen af 1980.

Af artikel 8 a, stk. 1, fremgår, at hvis spørgsmål omfattet af artikel 8 indbringes for myndighederne i flere kontraherende stater, skal sagen behandles i den stat, hvor sagen er anlagt først. I de øvrige stater skal myndighederne afvise at tage stilling til spørgsmålet.

Artikel 9, stk. 1, omhandler lovvalg, og det fremgår af artiklen, at der skal anvendes lovgivningen i den stat, hvor sagen behandles.

Det bemærkes, at det bopælsbegreb, der anvendes i konventionen, er det samme, som det der anvendes i retsplejelovens § 448 g, dvs. sædvanligt opholdssted.

7. Særligt om ansvars- og omsorgserklæringer

Efter forældreansvarslovens § 7, stk. 1, nr. 1, får forældre, der ikke er gift med hinanden, fælles forældremyndighed, hvis de afgiver en omsorgs- og ansvarserklæring i forbindelse med registrering eller anerkendelse af faderskabet til barnet over for personregisterføreren, Familieretshuset eller familieretten.

Reglerne om danske myndigheders internationale kompetence til at behandle sager om faderskab afviger på flere punkter fra kompetencereglerne i relation til forældremyndighed m.v. En sag om faderskab, herunder om afgivelse af omsorgs- og ansvarserklæring, kan således behandles i Danmark, selvom barnet ikke har bopæl her i landet.

I § 7, stk. 2, i forældreansvarsloven er det derfor bestemt, at en omsorgs- og ansvarserklæring ikke etablerer fælles forældremyndighed, hvis betingelserne i retsplejelovens § 448 g i retsplejeloven, herunder kompetencereglerne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, for at behandle spørgsmål om forældremyndighed her i landet ikke er opfyldt. I så fald har erklæringen alene virkning i forhold til anerkendelsen af faderskabet.

8. Afvisning af at behandle en sag om forældremyndighed m.v. på grund af manglende international kompetence

Hvis Familieretshuset ikke mener, at der er international kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed m.v., skal Familieretshuset afvise at behandle sagen.

Familieretshuset skal træffe en begrundet afgørelse om afvisningen. Det skal fremgå af afgørelsen, at den kan indbringes for familieretten efter § 39 i lov om Familieretshuset. Der henvises i denne forbindelse til punkt 5 i vejledning om Familieretshuset.

9. Lovvalg

Efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens artikel 15, stk. 1, afgøres sager om forældremyndighed m.v. efter loven i den stat, hvor sagen behandles, uanset hvor barnet eller dets forældre bor eller opholder sig. En sag om forældremyndighed m.v., der behandles af Familieretshuset eller familieretten, skal

således afgøres efter forældreansvarsloven. Konventionen giver ikke parterne mulighed for at aftale, at en sag om forældremyndighed m.v. skal afgøres efter et andet lands lov.

Efter konventionens artikel 15, stk. 2, kan loven i en anden stat dog undtagelsesvist inddrages ved afgørelsen af en sag om forældremyndighed m.v. Dette forudsætter imidlertid, dels at det er påkrævet af hensyn til barnet, dels at sagen har en væsentlig tilknytning til den anden stat. Denne anden stat behøver ikke at have tilsluttet sig konventionen.

Det kan f.eks. være relevant at overveje at inddrage en anden stats lovgivning, hvis der er søgt om en ændring af en afgørelse om forældreansvar fra en anden kontraherende stat, og den pågældende type af forældreansvar ikke er omfattet af forældreansvarsloven. Dette kan f.eks. opstå i en situation, hvor barnet efter den anden stats ret har mere end to forældreansvarsindehavere, f.eks. hvor bedste- eller stedforældre har del i forældreansvaret sammen med barnets forældre. Der henvises til punkt 10.

10. Sager om forældreansvar, der ikke kendes i Danmark

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen omfatter afgørelser om forældreansvar, der ikke kendes i dansk ret. Det kan være afgørelser om enkelttvister mellem forældre med fælles forældremyndighed, eksempelvis om skolevalg. Det indebærer, at der som følge af konventionens kompetenceregler vil kunne opstå situationer, hvor en sag om forældreansvar skal behandles i Danmark, selvom den pågældende form for forældreansvar ikke kendes i dansk ret.

Sådanne sager bør afgøres efter de regler i forældreansvarsloven, som sagen mest naturligt hører til. Er der f.eks. søgt om en ændring af en kontraherende stats afgørelse om en bedsteforælders ret til orientering om barnet, må ansøgningen behandles efter en analogi af forældreansvarslovens § 23. Hvis det er påkrævet af hensyn til barnet, kan sagen dog afgøres efter loven i en anden stat, som sagen har en væsentlig tilknytning til, eller loven i denne stat kan inddrages i afgørelsen, jf. konventionens artikel 15, stk. 2, der er beskrevet i punkt 9.

Børne- og Socialministeriet, den 20. marts 2019

MAI MERCADO

/ Carina Fogt-Nielsen

Kompetencebestemmelserne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

KAPITEL II KOMPETENCE

Artikel 5

1. De retslige eller administrative myndigheder i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, har kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af barnets person eller formue.
2. Hvis barnets sædvanlige opholdssted ændres til en anden kontraherende stat, tilfalder kompetencen, med forbehold af artikel 7, myndighederne i den stat, hvor barnet har fået nyt sædvanligt opholdssted.

Artikel 6

1. For flygtningebørn og børn, der er internationalt fordrevne på grund af uroligheder i deres land, har myndighederne i den kontraherende stat, på hvis område disse børn befinder sig som følge af deres fordrivelse, den i artikel 5, stk. 1, omhandlede kompetence.
2. Stk. 1 finder også anvendelse på børn, hvis sædvanlige opholdssted ikke kan fastslås.

Artikel 7

1. I tilfælde af ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn bevarer myndighederne i den kontraherende stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, deres kompetence, indtil barnet har fået sædvanligt opholdssted i en anden stat, og
 - a) hver person, institution eller anden myndighed, der har forældremyndighed, har affundet sig med fjernelsen eller tilbageholdelsen, eller
 - b) barnet har boet i denne anden stat i et tidsrum af mindst ét år, efter at den person, institution eller anden myndighed, der har forældremyndighed, har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og ingen anmodning om tilbagegivelse af barnet fremsat inden for dette tidsrum fortsat er under behandling, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.
2. En fjernelse eller tilbageholdelse af et barn skal anses for ulovlig:
 - a) når den strider mod en forældremyndighed, der tilkommer en person, institution eller anden myndighed, i fællesskab eller alene, i henhold til loven i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, og
 - b) denne forældremyndighed faktisk blev udøvet, i fællesskab eller alene, da fjernelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke fjernelsen eller tilbageholdelsen var sket.

Den i litra a omhandlede forældremyndighed kan navnlig følge af loven eller være tilkendt ved en retslig eller administrativ afgørelse eller en aftale, der er gyldig i henhold til loven i den pågældende stat.

3. Så længe de i stk. 1 omhandlede myndigheder bevarer deres kompetence, kan myndighederne i den kontraherende stat, hvortil barnet er blevet fjernet, eller hvor det tilbageholdes, kun træffe de hasteforanstaltninger efter artikel 11, der er nødvendige for at beskytte barnets person eller formue.

Artikel 8

1. Undtagelsesvis kan den myndighed i en kontraherende stat, der har kompetence efter artikel 5 eller 6, hvis den finder, at en myndighed i en anden kontraherende stat i en konkret sag er bedre egnet til at vurdere, hvad der er til barnets bedste, enten:

- direkte eller med bistand fra centralmyndigheden i sin egen stat anmode den pågældende anden myndighed om at overtage kompetencen til at træffe de beskyttelsesforanstaltninger, den anser for nødvendige, eller
- udsætte behandlingen af sagen og opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til myndigheden i den pågældende anden stat.

2. De kontraherende stater, til hvis myndigheder der kan indgives en anmodning som omhandlet i stk. 1, er:

- a) en stat, som barnet er statsborger i;
- b) en stat, som barnet har formue i;
- c) en stat, hvis myndigheder har modtaget en anmodning om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab vedrørende barnets forældre;
- d) en stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til.

3. De berørte myndigheder kan udveksle synspunkter.

4. Den myndighed, der modtager en anmodning som omhandlet i stk. 1, kan overtage kompetencen fra den myndighed, der har kompetence efter artikel 5 eller 6, hvis den finder, at dette er til barnets bedste.

Artikel 9

1. Hvis myndighederne i en kontraherende stat som omhandlet i artikel 8, stk. 2, finder, at de i en konkret sag er bedre egnede til at vurdere, hvad der er til barnets bedste, kan de enten:

- direkte eller med bistand fra centralmyndigheden i den pågældende stat anmode den kompetente myndighed i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om at få tillagt kompetencen til at træffe de beskyttelsesforanstaltninger, de anser for nødvendige, eller
- opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til myndighederne i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.

2. De berørte myndigheder kan udveksle synspunkter.

3. Den myndighed, der foranlediger anmodningen, kan kun udøve kompetence i stedet for myndigheden i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, hvis sidstnævnte myndighed accepterer anmodningen.

Artikel 10

1. Uden at det berører artikel 5 til 9, kan myndighederne i en kontraherende stat, der udøver deres kompetence til at træffe afgørelse om en anmodning om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab vedrørende forældrene til et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en anden kontraherende stat, for så vidt dette er hjemlet i loven i deres egen stat, træffe foranstaltninger til beskyttelse af det pågældende barns person eller formue, hvis

- a) en af forældrene på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, havde sit sædvanlige opholdssted i den pågældende stat, og en af forældrene havde forældreansvar over for barnet, og
- b) disse myndigheders kompetence til at træffe sådanne foranstaltninger er accepteret af forældrene samt af enhver anden person med forældreansvar over for barnet, og dette er til barnets bedste.

2. Den i stk. 1 omhandlede kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af barnet ophører, så snart der er truffet endelig afgørelse om imødekommelse eller afvisning af anmodningen om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskabet, eller sagen er afsluttet af anden grund.

Artikel 11

1. I alle hastetilfælde har myndighederne i en kontraherende stat, på hvis område barnet befinder sig eller har formue, kompetence til at træffe alle nødvendige beskyttelsesforanstaltninger.
2. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en kontraherende stat, bortfalder, så snart de myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10, har truffet de efter forholdene nødvendige foranstaltninger.
3. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en ikke-kontraherende stat, bortfalder i enhver kontraherende stat, så snart de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, der er truffet af myndighederne i en anden stat, anerkendes i den pågældende kontraherende stat.

Artikel 12

1. Med forbehold af artikel 7 har myndighederne i en kontraherende stat, på hvis område barnet befinder sig eller har formue, kompetence til at træffe foranstaltninger af foreløbig karakter til beskyttelse af barnets person eller formue med en territorial virkning, der begrænser sig til den pågældende stat, for så vidt sådanne foranstaltninger ikke er uforenelige med foranstaltninger, der allerede er truffet af myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10.
2. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en kontraherende stat, bortfalder, så snart de myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10, har truffet afgørelse om de beskyttelsesforanstaltninger, der måtte være nødvendige efter forholdene.
3. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en ikke-kontraherende stat, bortfalder i den kontraherende stat, hvor de blev truffet, så snart de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, der er truffet af myndighederne i en anden stat, anerkendes i den pågældende kontraherende stat.

Artikel 13

1. De myndigheder i en kontraherende stat, der efter artikel 5 til 10 har kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns person eller formue, skal afstå fra at udøve denne kompetence, hvis der på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, var indgivet anmodning om tilsvarende foranstaltninger til myndighederne i en anden kontraherende stat, der havde kompetence efter artikel 5 til 10 på det tidspunkt, hvor anmodningen blev fremsat, og denne anmodning stadig er under behandling.
2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis de myndigheder, som anmodningen om foranstaltninger oprindeligt blev indgivet til, har givet afkald på kompetencen.

Artikel 14

Foranstaltninger, der er truffet efter artikel 5 til 10, forbliver i kraft på de fastsatte vilkår, selv om det grundlag, hvorpå kompetencen blev støttet, ikke længere består som følge af ændrede omstændigheder, så længe de myndigheder, der har kompetence efter denne konvention, ikke har ændret, erstattet eller ophævet de pågældende foranstaltninger.